

Finansų ministerijai
finmin@finmin.lt

2024-04-11

Kopijos:

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, rastine@tm.lt

Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, kanc@eimin.lt

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai, info@lrkm.lt

Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, smin@smsm.lt

Valstybinei mokesčių inspekcijai, vmi@vmi.lt

Lošimų priežiūros tarnybai, info@lpt.lt

Lietuvos lošimų verslo asociacijai, llva@llva.lt

Atsakingo lošimų verslo asociacijai, info@alvasociacija.lt

Lietuvos loterijų asociacijai, info@loterijos.lt

siunčiama tik el. paštu

PASTABOS DĖL VYRIAUSYBĖS NUTARIMO PROJEKTO IR IŠVADŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTAMS NR. XIVP-3481, XIVP-3521, XIVP-3528 ir XIVP-3529

Nacionalinė lošimų ir žaidimų verslo asociacija (toliau – **NLŽVA**) įsteigta 1994 metų rugsėjo 29 dieną ir yra seniausia šakinė nevyriausybinė organizacija Lietuvoje. 2023 metais asociacija tapo ekspertine organizacija, siekiančia Lietuvos rinką formuoti pagal pažangių Vakarų Europos valstybių modelį (rinka su įvairiomis lošimo paslaugomis, socialinių rizikų valdymas, viešojo intereso prioritetas).

NLŽVA iš Finansų ministerijos gavo Vyriausybės nutarimo projektą (Nr. 24-5486) dėl Vyriausybės išvadų įstatymų projektams Nr. XIVP-3481, XIVP-3521, XIVP-3528 ir XIVP-3529 (toliau – **Išvadų projektas**), todėl teikia šias pastabas:

Bendrai visam Vyriausybės nutarimo projektui

1. Išvadų projektas pateiktas derinimui 2024-04-04, prašant pastabas pateikti iki 2024-04-11, t.y. per 5 darbo dienas. Tai prieštarauja Teisėkūros pagrindų įstatymo 7 straipsnio 1-3 dalimis, kuriose nustatyta, jog „Konsultavimosi su visuomene tikslas – užtikrinti teisėkūros atvirumą, skaidrumą, sužinoti visuomenės nuomonę apie teisinio reguliavimo problemas ir jų sprendimo būdus, sudaryti visuomenei galimybę **daryti įtaką** teisės akto projekto turiniui, geriau įvertinti numatomo ir galiojančio teisinio reguliavimo teigiamas ir neigiamas pasekmes, jo įgyvendinimo sąnaudas, **teikti pasiūlymus** dėl Teisės aktų informacinėje sistemoje paskelbtų teisėkūros iniciatyvų ir teisės aktų projektų“. Itin svarbu, jog įstatyme numatyta, jog „Su visuomene turi būti konsultuojamasi **laiku** [...]“, t.y. konsultavimosi veiksmai turi būti įmanomi laiko požiūriu, jie negali būti deklaratyvūs ir nustatyti nerealių terminų proceso dalyviams.
2. Nėra suprantama, kodėl ankstesnius teisės aktų projektus, kurie buvo susiję su galimomis neigiamomis socialinėmis lošimo pasekmėmis Finansų ministerijai siūsdavo derinti ir Sveikatos apsaugos ministerijai, ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, tačiau šio Išvadų projekto atveju to nepadaryta. Manytina, jog dėl šios aplinkybės gali būti neįvertintos svarbios sveikatos apsaugos, socialinės apsaugos ir kitos aplinkybės.

Dėl įstatymo projekto Nr.3481 (reklamos uždraudimas)

3. Kaip matyti iš Seimo Informacijos ir komunikacijos departamento Tyrimų skyriaus Analitinės apžvalgos Nr. 24/44¹, absoliutus reklamos ribojimas taikomas tik keliose Europos Sąjungos valstybėse, daugelyje kitų ribojimai yra daliniai ir diferencijuoti pagal lošimo paslaugų rūšis.
4. Pažymėtina, kad pagal ES teisę lošimo paslaugos suprantamos kaip visų rūšių azartinių lošimų ir loterijų paslaugos. Todėl siūlant uždrausti azartinių lošimų reklamą atitinkamos nuostatos turėtų būti taikomos ir loterijų reklamai. Kitu atveju (pripažįstant, kad lošimo paslaugos skiriasi ir joms turi būti taikomas skirtingas teisinis reguliavimas), reklamos ribojimas turi būti diferencijuotas ir skirtinga apimtimi taikomas skirtingos socialinės rizikos lošimo paslaugoms. Tokiu atveju jokio reklamos ribojimo neturėtų būti nuosaikiusioms lošimo paslaugoms (kaip kad loterijos, bingo, totalizatoriai), o absoliutus – didžiausios socialinės rizikos lošimo paslaugoms (kaip kad nuotoliniai A kategorijos ir stalo lošimai, antžeminiai kazino lošimai ir pan.), o tarpinėms rūšims (kaip kad antžeminiai lažybų punktai, B kategorijos lošimai ir pan.) turėtų būti taikomas tik dalinis reklamos ribojimas.
5. Pažymėtina, kad atmetus diferencijuoto reklamos ribojimo (pagal lošimo paslaugų rūšių socialinės žalos mastą) principą, būtina įvertinti, jog loterijų reklama leidžiama tik tose valstybėse, kur nacionalines loterijas organizuoja valstybės monopolis. Lietuvoje tokio nesant loterijų reklama taip pat turi būti uždrausta. Kitaip tariant, tokiu atveju būtinas priimti atitinkamus Loterijų įstatymo Nr. IX-1661 pakeitimus, kurie įsigaliootų kartu su nagrinėjamu įstatymo projektu Nr. XIVP-3481.
6. Pažymėtina, kad Seime šiuo metu svarstomas įstatymo projektas Nr. XIVP-1913, kuriuo siūloma apriboti loterijų reklamą (ypač – nuotolinių loterijų, kurios save esme, t.y. pagal turinį, formą, pateikimo būdą bei statymo dydį yra prilygintinos didžiausios socialinės rizikos A kategorijos lošimo automatų paslaugoms), todėl šie įstatymų projektai turi būti nagrinėjami kartu, o Vyriausybės išvadoje formuluojama pozicija turi būti vieninga ir susijusi šių abiejų įstatymų projektų nuostatų atžvilgiu, turi būti suderinti ir jų įsigaliojimo terminai.

Dėl įstatymo projekto Nr.3521 (socialinės rizikos mažinimas, amžiaus ribos)

7. Pažymėtina, kad NLŽVA Finansų ministerijai yra pateikusi pastabas dėl jos projekto Nr.24-3610, todėl visos pateiktos pastabos galioja ir šios Vyriausybė išvados atžvilgiu. Atitinkamai raštą pridedame (**Priedas Nr.1**) ir prašome laikyti jį sudėtine šio rašto dalimi, o jame pateiktas pastabas vertinti kaip pastabas derinamam Vyriausybės išvados projektui.
8. Pažymėtina, kad projekte siūlomas amžiaus ribos nustatymas nuosaikioms lošimo paslaugų rūšims (pavyzdžiui, B kategorijos lošimams pakeliant minimalią amžiaus ribą nuo 18 iki 21 metų) yra unikalus ir niekur Europos Sąjungoje netaikomas. Kitaip tariant, Europoje nėra valstybių, kur B kategorijos lošimams būtų didesnė nei 18 metų minimalaus amžiaus riba.
9. Priešingai, negu Lietuvos atveju, Europos Sąjungoje nėra valstybių, kur minimalus amžius loterijų paslaugoms (įskaitant nuotolines) būtų mažesnis nei 18 metų. Tuo tarpu šiandien Lietuvoje galiojantis teisinis reguliavimas *de facto* leidžia loterijų paslaugomis naudotis bet kokio amžiaus asmenims, įskaitant nepilnamečius ir mažamečius. Formalus Loterijų įstatymo 28 str. 7 d. nustatytas ribojimas yra fiktyvus ir neveikianti teisės norma.
10. Pažymėtina, kad amžiaus ribų nustatymo klausimu projektas yra tiesiogiai susijęs su kitu svarstomu įstatymo projektu Nr. XIVP-3393. NLŽVA savo poziciją dėl amžiaus ribojimo yra nuotoliniu būdu pristačiusi šio projekto autoriui 2024-01-24 (**Priedas Nr.2**). Pristatymo metu pateiktose skaidrėse pateiktos pastabos ir pagrįstas tokio reguliavimo alogiškumas ir nenuoseklumas. Pridedamas pristatymo skaidrės prašome laikyti šio rašto dalimi ir jose išdėstytas pastabas vertinti kaip sudėtinę šių pastabų dalį.
11. Dėl įstatymo projekte Nr. XIVP- 3521 siūlomų socialinės rizikos mažinimo priemonių NLŽVA yra pateikusi savo bazines pozicijas SRDK posėdyje 2023-05-03 (**Priedas Nr.3**), o po jo atitinkamas nuostatas išdėsčiusi raštu 2023-05-11 (**Priedas Nr.4**). Pristatymo metu ir rašte pateiktas pastabas prašome laikyti šio rašto dalimi ir jose išdėstytas pastabas vertinti kaip sudėtinę šių pastabų dalį.

¹ Skelbiama Seimo interneto svetainėje https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=74049.

Dėl įstatymo projekto Nr.3528 (amžiaus ribos, išlaidų ribos, duomenų apjungimas)

12. Šiam įstatymo projektui amžiaus ribų atžvilgiu *mutatis mutandis* taikytinos aukščiau punktuose 7-11 išdėstytos pastabos.
13. NLŽVA pažymi, kad reikalavimas stebėti lošėjų finansinius duomenis lošimų organizatoriams būtų reikalavimas tapti ypač jautrių duomenų valdytojais, o šių duomenų kaita turėtų būti stebima kone realiu laiku. Tai kelia tiek teisinių (žmogaus teisės), tiek technologinių (duomenų aktualumo užtikrinimas), tiek įgyvendinimo (atsakomybė ir jų paskirstymas) klausimų.
14. NLŽVA pažymi, kad siūlymas jungti visų skirtingų lošimo įrenginių duomenis yra teisingas (pavyzdžiui, nėra aišku, kokių pagrindu iki šiol antžeminiuose kazino vykdoma žurnalinė finansų apskaita), tačiau bendros sistemos koncepcija ir veikimo mechanizmas reikalauja išsamios diskusijos, ypač turint omenyje pinigų plovimo prevencijos tikslus.

Dėl įstatymo projekto Nr.3529 (apmokestinimo modelio pakeitimas)

15. Siūlymas pakeisti specialiojo loterijų ir lošimų mokesčio bazę ne loterijų lošimo paslaugoms yra prasilenkiantis su sveiku protu, nes Azartinių lošimų įstatymas nustato maksimalią pelno maržą (pavyzdžiui, įstatymo 16 str. 2 d. nustačius minimalią laimėjimų fondo vertę A ir B kategorijų lošimų automatams). Todėl siūlymas taikyti dabartinį 20 procentų mokesčio tarifą šioms lošimų rūšims yra tolygus šių lošimo paslaugų uždraudimui, nes jas organizuoti taptų ekonomikos požiūriu neįmanoma.
16. Tuo pat metu NLŽVA nepritaria principinei FM pozicijai „iš esmės pritarti siūlymui didinti loterijų ir lošimų mokesčius“. Pažymėtina, jog įstatymų leidėjas šį specialųjį mokestį reguliariai didina bent kartą kiekvienos Seimo kadencijos metu – pavyzdžiui, įstatymo projektai Nr. XIVP-941(3), XIIP-1191(2), XIIP-2844(2), XIIP-2155(2), XIP-160(2). Šiandien daugelis lošimo paslaugų rinkos dalyvių dirba vos su 6-7 procentų veiklos pelno marža, kas sudaro didelę riziką dėl šių įmonių veiklos tęstinumo galimybių. Nepagrįsta principinė FM pozicija toliau didinti specialųjį mokestį iš esmės reiškia tolesnę šių nuosaikių verslo įmonių veiklos griovimą.
17. Tuo pat metu 2023-06-19 NLŽVA yra pateikusi FM išsamų pagrindimą (**Priedas Nr.5**), kodėl dabartinis specialiojo mokesčio modelis turi būti keičiamas į progresinį, nes rinkoje dominuojantys 2-3 lošimo paslaugų teikėjai uždirba perteklinį pelną ir taip daro esminę neigiamą žalą situacijai rinkoje. Progresinis mokesčio modelis leistų išvengti esminės neigiamos žalos rinkos dalyviams ir užtikrintų, kad rinkoje dominuojančių ir savo galia piktnaudžiaujančių subjektų galia būtų apribota, o jų uždirbamas perteklinis pelnas būtų grąžinamas į valstybės biudžetą. Pažymėtina, kad pagal šios dienos lošimo paslaugų rinkos duomenis progresinis mokesčio tarifas būtinas nuotolinių kazino ir A kategorijos lošimų bei visoms loterijų paslaugoms.

Išvada dėl Vyriausybės nutarimo projekto ir rekomendacijos

Dėl aukščiau išdėstytų pastabų NLŽVA konstatuoja:

- Savo veiksmams, nustatydamą netinkamą pastabų teikimo terminą (tik 5 darbo dienas) Finansų ministerija pažeidė Teisėkūros pagrindų įstatymo 7 straipsnio 1-2 dalių nuostatas, todėl teisės akto projekto derinimo procedūra **turi būti pakartota iš naujo**.
- Įstatymo projekto Nr.XIVP-3481 atžvilgiu būtina arba (a) **reklamos ribojimą diferencijuoti** ir skirtinga apimtimi taikyti skirtingoms socialinės rizikos lošimo paslaugoms, arba (b) universalų reklamos draudimą **taikyti ir visoms loterijų paslaugoms**.
- Įstatymo projekto Nr.XIVP-3521 ir XVIIIP-3528 atžvilgiu būtina **įvertinti daugybines projekto ydas**, kurios įvardintos tiek diskusijose dėl Finansų ministerijos projekto Nr.24-3610, tiek dėl įstatymų projekto Nr.XIVP-3393.
- Įstatymo projekto Nr.XIVP-3528 atžvilgiu **būtina platesnė diskusija** dėl išlaidų ribų, duomenų apjungimo koncepcijos ir šių naujovių įgyvendinimo.

- Įstatymo projekto Nr.XIVP-3529 būtina **atmesti** sveikam protui prieštaraujančius siūlymus, tačiau diskusiją nukreipti į progresinio mokesčio modelio įvedimą loterijų ir nuotolinių kazino bei A kategorijos lošimų atvejais.

Apibendrinama aukščiau išdėstytas pastabas ir jų pagrindu suformuluotas išvadas NLŽVA ragina atmesti dabartinį Išvadų projektą ir gražinti jį tobulinti.

*Nacionalinės lošimų ir žaidimų verslo asociacijos prezidentas
Liutauras Ulevičius*

Priedai:

- 1) 2024-03-20 NLŽVA pastabos Finansų ministerijai dėl projekto Nr.24-3610 (Išvada dėl Azartinių lošimų įstatymo pakeitimo įstatymo projekto)
- 2) 2023-01-24 NLŽVA pastabos įstatymo projektui Nr.3933 dėl amžiaus ribų (nuotolinio susitikimo pristatymo skaidrės)
- 3) 2023-05-03 NLŽVA pristatymo skaidrės SRDK posėdyje (NLŽVA atstovo pasisakymo vaizdo įrašas oficialiame sraute² nuo 57 min. 40 sek.)
- 4) 2023-05-11 NLŽVA raštas Seimo SRDK „Dėl azartinių lošimų ir loterijų socialinių pasekmių“
- 5) 2023-06-19 NLŽVA raštas Finansų ministerijai dėl progresinio mokesčio modelio (Dėl dalies lošimo paslaugų tiekėjų kaupiamo viršpelnio gražinimo valstybei ir visuomenei)

² Įrašas „YouTube“ platformoje – <https://www.youtube.com/live/SK3t5Df7k3I?feature=shared&t=3460>.